

A 1860/hållbart

Tekijä Kestävä Pohjola -valiokunta
Käsittelijä Kestävä Pohjola -valiokunta

Valiokuntaehdotus Pohjoismaiden yhteisestä NORM-jätteen loppusijoituspaikasta

Ehdotus

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se selvittää, minne olisi mahdollista perustaa yksi tai useampi Pohjoismaiden yhteinen NORM-jätteen loppusijoituspaikka.

että se tunnistaa mahdolliset lainsäädännölliset esteet sekä tarpeet mukauttaa lainsäädäntöä niin, että NORM-jätettä voidaan tuoda/viedä loppusijoituspaikkoihin.

että se neuvottelee yhteisrahoituksesta yhdelle tai useammalle NORM-jätteen yhteiselle loppusijoituspaikalle.

että se kehittää menettelytapoja, joilla varmistetaan NORM-jätteen kuljetusten turvallinen hallinnointi ja käsittely.

Taustaa

Luonnossa esiintyvää radioaktiivista materiaalia (NORM) kertyy tyypillisesti erilaisien teollisten prosessien yhteydessä, kuten öljyn- ja kaasunporauksessa. Vihreä siirtymä uusiutuvaan energiaan merkitsee sitä, että öljynporauslaitokset jäävät pois käytöstä ja NORM-jätteen eli matala-aktiivisen jätteen määrä kasvaa jyrkästi.

NORM-jätettä koskevaan kirjalliseen kysymykseen E 1/2020 antamassaan vastauksessa Pohjoismaiden ministerineuvosto toteaa, että ainoastaan Norjassa on NORM-jätteen loppusijoituspaikka. Pohjoismaiden ministerineuvosto mainitsee myös, että NORM-jätteen käsittelyyn saattaa liittyä muunkinlaisia ongelmia, sillä jäte sisältää usein myös muita kemikaaleja. Geologisten olosuhteiden vuoksi loppusijoituspaikkojen perustaminen on monissa maissa haastavaa.

Radioaktiivisen NORM-jätteen ja nk. antropogeenisiä nuklideja sisältävän jätteen käsittelyä koskevat Norjassa samat säädökset ja vaatimukset. Yritysten täytyy kartoittaa jätteensä, jotta voidaan selvittää, luokitellaanko jäte radioaktiiviseksi jätteeksi. Radioaktiivinen jäte tulee toimittaa mahdollisimman pian, vähintään kerran vuodessa, sellaiseen vastaanottopisteeseen, jolla on lupa vaarallisen jätteen käsittelyyn. Tiedot radio-

aktiivisesta jätteestä rekisteröidään yhteiseen sähköiseen ilmoitusjärjestelmään. Luonnon NORM-raaka-aineissa on usein myös raskasmetalleja. Siksi Norjan ympäristövirasto on laatinut säännöt tämän ei-radioaktiivisen jätteen käsittelystä. Nykyisin Norjassa on viisi radioaktiivisen jätteen sijoituspaikkaa, joista neljä voi ottaa vastaan erityyppistä NORM-jätettä. Norjan lainsäädännön mukaan radioaktiivisen jätteen vientiin ja tuontiin voidaan hakea erityislupa.

Ruotsissa NORM-jätteen käsittelyä säätelevät säteilyturvaviranomaisen antamat määräykset (SSMFS 2018:4). Jätteen aktiivisuuspitoisuudesta riippuu, millaiset vaatimukset materiaalin käsittelylle asetetaan – muun muassa voidaanko materiaali viedä kaatopaikalle tai sijoittaa takaisin etsinnän yhteydessä syntyviin onkaloihin. NORM-jätteen laimentaminen on kielletty, jos tarkoituksena on muuttaa sen luokitusta. Ruotsissa ei ole NORM-jätteen loppusijoituspaikkaa. Ruotsin nykylainsäädännön mukaan radioaktiivisen jätteen loppusijoittamiseen toiseen maahan tarvitaan erityinen lupa.

Suomessa NORM-jätettä syntyy muun muassa kaivosteollisuudessa, metallinjalostuksessa, metalliromun kierrätyksessä ja talousvesien puhdistamisprosessissa. Vastuu NORM-jätteen käsittelystä kuuluu toiminnasta vastaavalle taholle. NORM-jäte sijoitetaan yleensä vaarallisen jätteen kaatopaikalle, koska jäte sisältää usein myös muita kemiallisia yhdisteitä, kuten raskasmetalleja ja kemikaaleja. Suomessa NORM-jätteen suurin ongelma ei yleensä liity radioaktiivisuuteen, vaan muihin kemiallisiin yhdisteisiin. Suomessa ei ole NORM-jätteen loppusijoituspaikkaa.

NORM-jätettä käsitellään Islannissa samoin kuin muutakin radioaktiivista jätettä. Islannin lainsäädännössä ja sen täytäntöönpanossa noudatetaan EU:n direktiiviä 2013/59/EURATOM turvallisuutta koskevien perusnormien vahvistamisesta ionisoivasta säteilystä aiheutuvilta vaaroilta suojelemiseksi. Islannissa ei ole NORM-jätteen loppusijoituspaikkaa. Vastauksesta kysymykseen E 1/2020 ilmenee, että Islannin kannalta olisi teknisesti ja taloudellisesti hyödyllistä tehdä yhteistyötä NORM-jätteen varastoinnissa ja hävittämisessä.

Säteilyturvallisuus kuuluu Tanskassa terveysvirastolle, joka vastaa kaikista säteilyturvaan liittyvistä ionisoivan säteilyn käyttöön ja tuottamiseen liittyvistä viranomaistehävistä radioaktiivinen jäte mukaan lukien. NORM-jätteen käsittelyssä, säilyttämisessä ja hävittämisessä on noudatettava samoja säädöksiä kuin muunkin radioaktiivisen jätteen kohdalla Tanskassa. Näiden määräysten mukaan radioaktiivinen jäte on hävitettävä sille soveltuvalla tavalla, ja sellainen radioaktiivinen jäte, jota ei näiden määräysten mukaan voida muuten hävittää, on varastoitava. Varastointi on annettava erityisesti tehtävään nimetyn yrityksen hoidettavaksi. NORM-jätteen käsittely ja säilytys ym. on operaattorin vastuulla. Tanskan NORM-varastoissa säilytettävä NORM-jäte sisältää luonnon radioaktiivisia aineita, joiden pitoisuus ylittää 1. heinäkuuta 2019 annetun asetuksen nro 670 poikkeamatason. Tanskassa ei ole NORM-jätteen loppusijoituspaikkoja, ja Tanska pitää tämän alan yhteistyötä lähtökohtaisesti hyvänä asiana, jos sen avulla löydetään kaikkia Pohjoismaita hyödyttävä ratkaisu.

Grönlannin terveysministeriö on vastuussa väestön suojelusta ionisoivalta säteilyltä Grönlannin parlamentin (Inatsisartutin) 9. joulukuuta 2015 hyväksymän lain nro 33 mukaisesti. Tätä nykyä Grönlannin kaivosteollisuudessa tai öljyn- ja kaasuntuotannossa ei synny NORM-jätettä, eikä Grönlannissa siten ole NORM-jätteen loppusijoituspaikkaa. Grönlanti voisi hyötyä NORM-jätteen varastointia ja hävittämistä koskevista yhteistyöstä.

Färssaaren lainsäädännön mukaan Tanskan terveysvirasto hoitaa radioaktiivisiin aineisiin liittyviä viranomaistehtäviä. Färssaarten säteilyturvan päivittäminen on työn alla. Färssaarilla ei ole NORM-jätteen loppusijoituspaikkaa.

Kirjalliseen kysymykseen E 1/2020 annetusta vastuksesta ilmenee, että Pohjoismaiset säteily- ja ydinturvaviranomaiset ovat perustaneet työryhmän, jonka tehtäviin kuuluu muun muassa selvittää Pohjoismaiden NORM-teollisuutta koskevat säännöt. NORM-jätteen säilytystä ja käsittelyä koskevasta pohjoismaisesta yhteistyöstä olisi hyötyä, ja on selvitettävä, salliiko lainsäädäntö NORM-jätteen viennin ja tuonnin Pohjoismaasta toiseen.

Valiokunnan näkemykset

Valiokunta korostaa, että Pohjoismaiden on tärkeää kantaa yhdessä vastuuta vihereästä siirtymästä ja huolehtia pitkäjänteisesti ympäristöongelmista yleisesti, ja erityisesti silloin, kun yhteisten ratkaisujen kehittäminen hyödyttää Pohjoismaita sekä yhteiskunnallisesti, taloudellisesti että ekologisesti. Valiokunta panee merkille kirjalliseen kysymykseen E 1/2020 annetun vastauksen, jossa korostetaan, että NORM-jätteen säilytystä ja käsittelyä koskevasta pohjoismaisesta yhteistyöstä olisi hyötyä ja että tulee selvittää, salliiko lainsäädäntö NORM-jätteen viennin ja tuonnin Pohjoismaasta toiseen. Valiokunnan mielestä on ilmeistä, että Pohjoismaiden kannattaa tehdä yhteistyötä ja perustaa yksi tai useampi yhteinen loppusijoituspaikka NORM-jätteelle. Valiokunta pitää välttämättömänä kehittää yhteisiä menettelytapoja NORM-jätteen tuonnille/viennille loppusijoituspaikkoihin, ja se kannattaa siksi Pohjoismaita hyödyttävää yhteistä ratkaisua.

Pohjolassa 13. huhtikuuta 2021

Anders Kronborg (S)

Anna Vikström (S)

Cecilie Tenfjord-Toftby (M)

Johan Andersson (S)

Kasper Roug (S)

Ketil Kjenseth (V)

Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)

Magnus Ek (C)

Ole André Myhrvold (Sp)

Rebecka Le Moine (MP)

Simon Holmström (HI)

Staffan Eklöf (SD)

Vilhelm Junnila (ps.)